

УДК 338.43.01

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Наталія Чопко

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79000, м. Львів, пр. Свободи, 18*

Розглянуто проблеми державної підтримки фінансового забезпечення розвитку підприємств аграрного сектора економіки. Проаналізовано структуру державних витрат у дану галузь та визначено головні напрями активізації державної аграрної політики.

Ключові слова: фінансове забезпечення, державна фінансова підтримка, бюджетне фінансування.

Необхідність державної підтримки на діяльність підприємств аграрного сектора економіки України визначається як впливом природо-кліматичними умовами на його діяльність, чим зумовлено сезонність виробництва, так і економічними умовами: нестача фінансових ресурсів, їх “дорогізна”, ризик недоотримання прибутків тощо. На сьогоднішній день для більшості вітчизняних підприємств аграрного сектора характерним є низький обсяг оборотних коштів, що зумовлює низьку платоспроможність та ліквідність. Самі ж підприємства не є інвестиційнопривабливими для кредиторів. Отже, виникає потреба ґрунтовного дослідження механізмів державної фінансової підтримки суб’єктів господарювання аграрного сектора для забезпечення їх оптимального розвитку в ринкових умовах.

Головні засади сучасних теорій державної фінансової підтримки та обґрунтування необхідності її здійснення в аграрному секторі ґрунтовно висвітлено в працях вчених-економістів, зокрема П. Гайдуцького, М. Дем’яненка, Ю. Лузана, Є. Майовця, О. Могильного, П. Саблука, Г. Черевка та ін. Проте багато аспектів, пов’язаних із необхідністю здійснення державної політики фінансового забезпечення розвитку цієї галузі, залишається ще поза увагою.

Тому, метою дослідження є визначення рівня, форм та методів державної підтримки аграрного сектора економіки України, а також визначення основних напрямів її провадження.

Серед стримуючих факторів розвитку аграрних підприємств України є нестабільність регуляторного середовища та недосконалість конкурентного середовища, що в свою чергу підвищує бар’єри входження на ринок як внутрішній, так і зовнішній; низький рівень захисту прав приватних власників та інвесторів тощо.

У сучасних умовах рівень конкурентоспроможності аграрних групвань постійно зменшується, що зумовлено, перш за все, такими факторами: недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує діяльність підприємств

аграрного сектора економіки України, нерозвиненість інституційного забезпечення фінансової системи, низька зацікавленість банківської сфери у кредитуванні таких підприємств, низький рівень інформаційного та консультативного забезпечення аграрних господарських одиниць тільки збільшують витрати діяльності таких підприємств, а, отже, знижують рівень рентабельності їх діяльності [2, с. 46-48, 3, с.348].

Отже, для забезпечення стійкого розвитку підприємств аграрного сектора, необхідно активізувати механізм державної фінансової підтримки даного сектора економіки України.

Державна фінансова підтримка аграрного сектору економіки є головним елементом механізму реалізації аграрної політики держави [4, с. 173]. Її доцільно розглядати як систему засобів та інструментів щодо створення сприятливих умов розвитку сільськогосподарського виробництва і забезпечення його матеріальними й фінансовими ресурсами.

Головною метою державної фінансової підтримки підприємств аграрного сектора є створення сприятливих економічних та нормативно-правових умов для його функціонування та розвитку, забезпечуючи при цьому належний рівень конкурентоспроможності виготовленої продукції. Фінансова підтримка державою підприємств аграрного сектора може здійснюватися у різних формах, а саме: пряме фінансування, бюджетні інвестиції, субсидії, дотації, субвенції, державне кредитування, створення державних цільових фондів, формування спеціалізованих кредитних установ, надання податкових пільг, застосування прискореної амортизації, фінансування науково-дослідних робіт у аграрному секторі тощо.

Державна підтримка підприємств аграрного сектору на сьогоднішній день здійснюється за рахунок фінансування виробництва продукції рослинництва і тваринництва; часткову компенсацію витрат, пов'язаних з придбанням насіння та садивного матеріалу та часткову компенсацію вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва, а також часткову компенсацію плати за кредит сільськогосподарських підприємств; підтримку фермерських господарств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах, фінансуючи частину витрат, пов'язаних з вирощуванням сільськогосподарських культур, надаючи страхові субсидії та забезпечують аграрні підприємства сільськогосподарською технікою.

Щороку у бюджеті передбачається реалізація держаних програм фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств, які спрямовані на розвиток перспективних процесів у сфері виробництва та забезпечують збалансований розвиток аграрного сектора з іншими секторами економіки. В межах Львівської області у сфері підтримки сільського господарства і земельних ресурсів на 2009 рік було заплановано 9 програм (з яких 8 обласних), серед яких реалізовано програму часткової компенсації вартості машин та обладнання для механізації ферм великої рогатої худоби, іншої сільськогосподарської техніки (виконання складає майже 91,5%), програму підтримки розвитку тваринництва (профінансовано лише 46,1%), програму підтримки виставкової діяльності у сфері аграрно-промислового комплексу (виконано на 100%). Загалом стан фінансування програм становить 94,1%.

При цьому органами державної влади декларується про використання програмно-цільового методу здійснення бюджетних витрат. Але це не відповідає дійсності, оскільки низка заходів, фінансованих із бюджету, не відповідає вимогам

цільового фінансування. Як слушно вважає академік УААН М. Дем'яненко, “кошти виділяються, як правило, без ув'язки з технологічними потребами, переважно в кінці року, що створює передумови для їх нецільового використання” [1, с. 293]. А це відповідно ускладнює управління процесом державної фінансової підтримки, оскільки штучно збільшується кількість таких програм, що послаблює обґрунтованість їхньої доцільності та ускладнює подальший контроль виконання.

Необхідно враховувати, той факт, що видатки Державного бюджету для фінансування аграрного сектора в 2008 році становили 16,3 млрд. грн, а у 2009 році на фінансування аграрної сфери було виділено лише 8,8 млрд. грн, (а це лише 54% від показника 2008 року). Загалом частка коштів, спрямованих на підтримку аграрного сектору в структурі державного бюджету щороку зменшується (рис. 1).

Джерело: складено за даними portal.rada.gov.ua

Рис.1. Динаміка видатків Мінагрополітики

Однак, відсутність чітких норм розподілу фінансування сільгоспвиробників; необґрунтоване виділення державної фінансової підтримки; а також практично відсутність системи контролю за забезпеченням цільового використання бюджетних коштів, на нашу думку, свідчить про нераціональне використання коштів державної фінансової підтримки аграрного сектору в Україні.

Дослідивши основні тенденції фінансової підтримки розвитку підприємств аграрного сектору України, можна зробити висновки, що державні витрати на вищезначену галузь зменшуються, прибутковість підприємств аграрних підприємств постійно знижується, зростає кількість збиткових підприємств майже в усіх регіонах України.

З метою усунення вищенаведених проблем та підвищення ефективності здійснення державної фінансової підтримки в аграрному секторі України необхідно виконати такі завдання. По-перше, сформулювати план фінансування аграрного сектору відповідно до потреб його. По-друге, розробити систему показників розподілу коштів. По-третє, розробити методичку, критеріїв оцінки та показників ефективності використання бюджетних коштів із врахуванням специфіки галузі. По-четверте, розробити умови, правила і процедури надання бюджетних коштів до

початку бюджетного року з обов'язковою попередньою публікацією в засобах масової інформації для обговорення громадськістю. І, по-п'яте, забезпечити здійснення зовнішнього контролю і аудиту за використанням бюджетних коштів з урахуванням специфіки галузі та розроблених критеріїв оцінки і показників ефективності використання бюджетних коштів.

Державна фінансова підтримка повинна бути виваженою, об'єктивною, реальною, обґрунтованою, гнучкою, а всі її елементи мають скоординовано та збалансовано взаємодіяти між собою. Задля цього державним інституціям слід також забезпечити:

- розвиток ринкової інфраструктури;
- підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств, забезпечення впровадження сучасних методів управління ними, оновлення виробничих потужностей, реалізація інноваційних проектів тощо;
- залучення підприємств різних організаційно-правових форм у процеси кооперації та інтеграції з метою оптимізації діяльності та зменшення власних фінансових витрат за рахунок здешевлення виготовлення та збуту господарської продукції;
- просування та популяризація українських товарів на закордонних ринках (участь у міжнародних виставках, поширення інформації про українські товари через торговельні представництва тощо);
- створення системи консультаційних центрів, які б сприяли розвитку аграрних підприємств та виступали необхідним елементом прибуткового функціонування суб'єктів господарювання.

Таким чином, для забезпечення ефективного розвитку підприємств аграрного сектору економіки України необхідно передусім розвивати стабільну економічну ситуацію в такій галузі; стимулювати тісніші взаємозв'язки між аграрними підприємствами та фінансовою системою; забезпечити розвиток фінансування та кредитування у цій сфері; сформуванню оптимальну систему страхування діяльності підприємств аграрного сектора, а також сприяти об'єднанню та кооперації зусиль цих підприємств задля зменшення видатків на виробництво сільськогосподарської продукції.

-
1. Аграрна реформа в Україні / [П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.]; за ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
 2. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами в період змін та стабілізації / Гудзь О.Є. // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С.46 – 53.
 3. Майовець Є. Аграрне підприємництво в Україні: [моногр.] / Майовець Є. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 428 с.
 4. Черевко Г.В. Державне регулювання економіки в АПК: [навч. посіб.] / Черевко Г.В. – К.: Знання, 2006. – 339 с.

**STATE FINANCIAL ASSISTANCE OF DEVELOPMENT OF FOR THE
AGRICULTURAL SECTOR ENTERPRISES**

Nataliya Chopko

Ivan Franko National University of Lviv, 18, Svobody Avenue, Lviv, Ukraine

The problems of state support for financial software development companies of the agricultural sector of the economy are explored in the article. The structure of public spending in this area and identifies the key areas of intensification of government agricultural policy are analyzed.

Keywords: financial support, government financial support, budget financing.

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ФИНАНСОВАЯ ПОДДЕРЖКА РАЗВИТИЯ
ПРЕДПРИЯТИЙ АГРАРНОГО СЕКТОРА**

Чопко Наталия

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
79000, г. Львов, пр. Свободы, 18*

Рассмотрены проблемы государственной финансовой поддержки развития предприятий аграрного сектора экономики. Проанализирована структура государственных расходов в данную отрасль и определены главные направления активизации государственной аграрной политики.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, государственная финансовая поддержка, бюджетное финансирование.